

35. Elintarvikekeskus

Elintarvikekeskuksen toiminnasta v. 1947 annettu kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Elintarvikekeskuksen lautakunta. Elintarvikekeskuksen lautakuntaan kuuluivat v. 1947 seuraavat henkilöt: puheenjohtajana kotitalousneuvos K. H. Laine, varapuheenjohtajana lääketieteen lisensiaatti U. E. Tötterman sekä jäsenenä toimitusjohtaja J. Heitto, sosiaalitarkastaja S. Jacobsson, kirjaltaja A. E. Katra, rouva M. Kulonen, rouva H. Skogström, toimitusjohtaja J. T. Soiro ja taloudenhoitaja N. Väre. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli rahatoimenjohtaja E. v. Frenckell. Sihteerin tehtäviä hoiti kirjanpitäjä Y. E. Laesmaa elokuun 31 p:ään ja siitä lähtien vuoden loppuun toimitusjohtaja T. Ekberg.

Lautakunta kokoontui vuoden aikana 13 kertaa. Pöytäkirjain pykäläluku oli 115, saapuneiden kirjeiden lukumäärä 1 637 ja lähteneiden 2 834.

Lautakunnan käsittelemistä ja päättämistä asioista mainittakoon seuraavat: työnantajain edustajiksi laitoksen tuotantokomiteaan v:ksi 1947 valittiin kirjaltaja A. E. Katra, toimitusjohtaja E. V. Lähde ja rouva H. Skogström sekä varalle taloudenhoitaja N. Väre ¹⁾; valittiin komitea tutkimaan mitä parannuksia voitaisiin saada aikaan ruoan laadussa nykyisten säännöstelymääräysten puitteissa ²⁾; v:n 1946 tilinpäätös hyväksyttiin ³⁾; huoltolautakunnan avunsaajia palveleva myymälä Helsinginkadun 24:ssä päätettiin liikevaihdon alenemisen johdosta sulkea maaliskuun 31 p:nä ⁴⁾; lautakunnan toimintakertomus v:lta 1946 hyväksyttiin ⁵⁾; liikennelaitoksen anomus väliaikaisen ruokalan avaamisesta Ruskeasuon raitiovaunuhallissa hylättiin ⁶⁾; hankintasuunnitelma kulutuskautta 1947/48 varten hyväksyttiin ⁷⁾; Herttoniemen juurikasvaraston ylimäärävarastotilan vuokraus kulutuskaudeksi 1947/48 järjestettiin ⁸⁾; elintarvikekeskuksen toimitusjohtajan virka päätettiin julistaa haettavaksi ⁹⁾; ruokatehtaan keittiön sisäkatto päätettiin kunnostaa kertomusvuoden kesän aikana ¹⁰⁾; laitoksen talousarvio v:ksi 1948 hyväksyttiin ¹¹⁾; juurikasvinhankkijoilta päätettiin pyytää lopulliset hintatarjoukset ¹²⁾; työtuville toimitettavan valmiin ruoan hinta päätettiin syyskuun 12 p:stä korottaa 45 mk:sta 55 mk:aan ruokailupäivää kohden ¹³⁾; rakennustoimiston anomus ruokalan avaamisesta sen henkilökuntaa varten hylättiin ¹⁴⁾; toimitusjohtaja Ekberg valittiin tekemään 1 milj. kg:n perunamäärälle hankintasopimukset ¹⁵⁾; uusi toimitusjohtaja oikeutettiin hyväksymään laskut ja allekirjoittamaan rahatoimiston maksettaviksi asetetut shekit ¹⁶⁾; toimitusjohtaja Ekberg valittiin tuotantokomitean työnantajajäseneksi v:n 1947 loppuun ¹⁷⁾; tilinpäätös tammikuun 1 p:n ja syyskuun 30 p:n väliseltä ajalta hyväksyttiin ¹⁸⁾; koulukeittojen hinta päätettiin korottaa marraskuun 15 p:stä kansakoulujen osalta 7 mk:sta 8: 50 mk:aan sekä muiden osalta 9 mk:aan ¹⁹⁾; Helsingin lastenruokintatoimikunnan esitys lastenruoan valmistamisesta ja kuljetuksesta tammikuun 2 p:n ja kesäkuun 15 p:n välisenä aikana hyväksyttiin ja valmistus- ja kuljetuskorvaukseksi mää-

¹⁾ Elint. lk. 20 p. tammik. 9 §. — ²⁾ S:n 27 p. helmik. 16 §. — ³⁾ S:n 14 p. maalisk. 21 §. — ⁴⁾ S:n 14 p. maalisk. 22 §. — ⁵⁾ S:n 31 p. maalisk. 32 §. — ⁶⁾ S:n 29 p. huhtik. 45 §. — ⁷⁾ S:n 4 p. kesäk. 63 §. — ⁸⁾ S:n 4 p. kesäk. 64 §. — ⁹⁾ S:n 19 p. kesäk. 68 §. — ¹⁰⁾ S:n 19 p. kesäk. 70 §. — ¹¹⁾ S:n 26 p. elok. 80 §. — ¹²⁾ S:n 26 p. elok. 81 §. — ¹³⁾ S:n 26 p. elok. 83 §. — ¹⁴⁾ S:n 16 p. syysk. 87 §. — ¹⁵⁾ S:n 16 p. syysk. 90 §. — ¹⁶⁾ S:n 16 p. syysk. 91 §. — ¹⁷⁾ S:n 16 p. syysk. 92 §. — ¹⁸⁾ S:n 7 p. marrask. 101 §. — ¹⁹⁾ S:n 7 p. marrask. 102 §.

rättiin 5 mk litralta¹⁾; laitoksen lääkärin esitys elintarvikekeskuksen lääkintäpalvelun järjestämisestä ja siitä johtuvista maksuista hyväksyttiin sillä lisäyksellä, että kotikäyn-
tejä voitiin suorittaa vain laitoksen johdon suostumuksella²⁾; laitoksen tuotantokomi-
tealle päätettiin selostaa kaupunginhallitukselle lähetettyä ruokatehtaan korjaus- ja
laajennussuunnitelmaehdotusta³⁾; emännöitsijä H. L. Käiskolle päätettiin suorittaa
takaisin säännöstely- ja virkavirheestä johtuneet maksut, 4 400 mk⁴⁾; toimitusjohtajan
tehtäväksi annettiin keskusradion hankkiminen elintarvikekeskukseen⁵⁾.

Esityksiä kaupunginhallitukselle tehtiin seuraavista asioista: elintarvikekeskuksen
viranhaltijoilta perittävistä luontoisetukorvauksesta⁶⁾; ruokatehtaassa suoritettavista
laajennus- ja korjaustöistä sekä elintarvikekeskuksen uutta toimitaloa koskevasta suun-
nitelmasta⁷⁾; ylimääräisen apulaisjohtajan viran perustamisesta⁸⁾; ruokatehtaan ra-
kennussuunnitelmaan liittyvästä lisäselvityksestä⁹⁾; Hietarannan ja Uunisaaren kahvilain
kalustojen siirtämisestä urheilu- ja retkeilylautakunnalle¹⁰⁾; laitoksen toimitusjohtajan vi-
ran täyttämistä¹¹⁾; ennen klo 4:ää ja klo 4—6 suoritettua työajan korvaamisesta¹²⁾;
viranhaltijain eläkesäännön muutoksista¹³⁾; eräiden tilien ylittämistä¹⁴⁾; jäädytystilan
varaamisesta laitosta varten teurastamosta¹⁵⁾; sekä ruokatehtaan laajennus- ja korjaus-
töiden suorittamisesta¹⁶⁾.

Lausuntoja annettiin kaupunginhallitukselle uudesta viranhaltijain eläkesääntö-
ehdotuksesta¹⁷⁾ ja hankintojen keskittämisestä elintarvikekeskukseen¹⁸⁾ sekä raha-
toimistolle kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosäännön uusimisesta.

Henkilökunta. Elintarvikekeskuksen toimitusjohtaja E. V. Lähde nautti sairauslomaa
kertomusvuoden alusta kesäkuun 7 p:ään. Hänen kuolemansa jälkeen avoimeksi tullee-
seen toimitusjohtajan virkaan nimitettiin everstilutnantti T. E. Ekberg syyskuun 1
p:stä lukien.

Toimitusjohtaja E. Lähteen virkaa hänen sairauslomansa aikana sekä sittemmin avoi-
meksi tullutta toimitusjohtajan virkaa hoiti kirjanpitäjä Y. E. Laesmaa, paitsi heinäkuun
7 p:n ja elokuun 6 p:n välisenä aikana, jolloin mainituista tehtävistä huolehti kirjaltaja
A. E. Katra. Toimitusjohtaja Lähteelle päätettiin hänen sairauslomansa ajalta maksaa
virkasäännön ja kaupunginhallituksen erikoispäätöksen edellyttämä palkka se seikka
huomioonotettuna, että toimitusjohtaja Lähde oli sairauslomansa aikana osallistunut
elintarvikekeskuksen asiain hoitoon.

Kertomusvuonna työskenteli elintarvikekeskuksessa yhteensä 249 henkilöä, joista
samanaikaisesti enintään 188 henkilöä. Näistä oli sääntöpalkkaisia 97. Vuoden varrella
erosi sääntöpalkkaisia viranhaltijoita 10 ja muita 99.

Ruokatehtaassa aloitettiin työskentely säännöllisesti klo 3.30 ja koska työ lisäksi oli
suurelta osaltaan ruumiillista työtä, joutui henkilökunta jatkuvasti tekemään voimiaan
säästämättä tehostettua työtä. Kunnollisen lisätyövoiman saanti oli työn luonteesta
johtuen sangen vaikeata.

Vuoden aikana nimitettiin alla oleviin virkoihin seuraavat henkilöt: maaliskuun 31
p:stä lukien autonkuljettajan virkaan A. Berglund, autonapumiehen virkoihin E. A. Hän-
ninen ja V. A. Saavalainen, varastomiehen virkaan T. K. Vuorinen, ruokalanhoitajan
virkoihin F. Forsman, L. Ruotsalainen ja V. A. Vaittinen, apulaiskeittäjän virkaan M.
Kullberg ja S. Lämsä, koulukeittäjän virkaan T. Kuitinen ja keittiöapulaisen virkoihin
E. D. Koivisto, M. Koivuranta, M. L. Kuokkanen, M. Marjonen, S. Peiponen, O. M. Pih-
lajapuu, I. A. Tuominen ja I. Venhola; syyskuun 1 p:stä lukien ruokalanhoitajan virkaan
L. Puumalainen ja apulaiskeittäjän virkaan M. Joppberg; sekä lokakuun 1 p:stä lukien
toimistoapulaisen virkoihin M. Oksanen ja S. Tanninen, pääkeittäjän virkaan A. Ekman,
ruokalanhoitajan virkoihin M. Kuokkanen ja V. Vaittinen sekä apulaiskeittäjän virkaan
L. Poikonen.

Vuoden aikana erosivat elintarvikekeskuksen palveluksesta seuraavat henkilöt:
apulaiskeittäjä H. Nurminen kesäkuun 1 p:nä, keittiöapulainen H. Grönqvist kesäkuun
30 p:nä, ruokalanhoitaja S. Lehtinen elokuun 15 p:nä, pääkeittäjä E. Patja syyskuun 15

¹⁾ Elint. lk. 7 p. marrask. 104 §. — ²⁾ S:n 13 p. jouluk. 109 §. — ³⁾ S:n 13 p. jouluk. 111 §. —
⁴⁾ S:n 13 p. jouluk. 112 §. — ⁵⁾ S:n 13 p. jouluk. 113 §. — ⁶⁾ S:n 14 p. maalisk. 24 §. — ⁷⁾ S:n
29 p. huhtik. 36 §. — ⁸⁾ S:n 13 p. toukok. 50 §. — ⁹⁾ S:n 13 p. toukok. 52 §. — ¹⁰⁾ S:n 4 p. kesäk.
61 §. — ¹¹⁾ S:n 31 p. heinäk. 73 §. — ¹²⁾ S:n 16 p. syysk. 88 §. — ¹³⁾ S:n 7 p. marrask. 95 §. —
¹⁴⁾ S:n 7 p. marrask. 97 §. — ¹⁵⁾ S:n 18 p. jouluk. 110 §. — ¹⁶⁾ S:n 18 p. jouluk. 111 §. — ¹⁷⁾ S:n
7 p. marrask. 95 §. — ¹⁸⁾ S:n 7 marrask. 96 §.

p:nä sekä keittiöapulaiset M. Koivuranta, E. Kottonen ja I. Venhola vastaavasti elokuun 31 p:nä, syyskuun 15 p:nä ja lokakuun 19 p:nä.

Kiinteistö ja teknilliset välineet. Elintarvikekeskuksen ruokatehdas toimi edelleenkin samoissa tiloissa kuin v. 1942, vaikka sen tehtävät olivatkin vuosi vuodelta yhä kasvaneet. Kun esim. koulukeittoja valmistettiin v. 1945 n. 2 400 000 annosta, oli annosten määrä v. 1946 4 026 000 ja v. 1947 jo 5 189 505. Jo toimitalon rakennusvaiheen aikana oli todettu, että elintarvikekeskuksen käyttöön varattu tila oli riittämätön, ja tehtävien edelleen lisääntyttyä oli ilmeistä, ettei ruokatehtaan nykyisissä tiloissa ja välineillä ajamittaan pystytä suorittamaan nykyisiääkään tehtäviä. Epäkohtien poistamiseksi elintarvikekeskuksen lautakunta olikin tehnyt kahteen eri otteeseen kaupunginhallitukselle esitykset suunnitelluista teknillisistä välineistöhankeinnosta, muutos- ja laajennustöistä sekä lisätilan tarpeesta. Koska nämäkään muutostyöt eivät ajamittaan tulisi aikaansaamaan pysyvää parannusta tilanteeseen, oli ilmeistä, että lähitulevaisuudessa olisi välttämätöntä ryhtyä suunnittelemaan elintarvikekeskukselle uutta toimitaloa heti kun rakennustilanne sen salli.

Määrärahaesitysten puitteissa oli laitokselle tilattu valmistettavaksi erinäisiä teknillisiä välineitä, kuten metallisia kuljetuskärryjä, metallinen lihapöytä ym. Osa saatiin vuoden kuluessa, osan tilauksista siirtyessä v:n 1948 osalle, lähinnä metalliraaka-aineen saantivaikeuksien johdosta.

Elintarvikkeiden hankinta ja myynti. Elintarvikehankinnat suoritettiin pääasiassa vapaasta kaupasta. Lihan käyttö lisääntyi huomattavasti sen jälkeen kun se huhtikuun 1 p:stä lukien oli vapautunut säännöstelystä. Laitoksen ruokavaliioon vaikutti edullisesti myös kansanhuoltoministeriön toimittama ulkomaalainen liha. Liha oli korkealaatuista ja kohtuullisen hintaista. Laitoksen käyttämä huomattavan suuri juurikasvimäärä onnistuttiin ostamaan edullisiin tukkuhintoihin. Edullisten ostohintojen vuoksi laitos oli tilaisuudessa myymään erilaisia tarvikkeita kaupungin muille laitoksille alle yleisten markkinahintojen. Tarvikkeita myytiin 15 opetuskeittiölle, 5 lastenkodille, 39 lastentarhalle, 26 kesäsiirtolalle, sielullisesti sairaiden vastaanottokodille ja kunnalliskodille. Pääasiassa juurikasveja myytiin Ensi koti yhdistykselle, Hyvösen ja Töölön lastenkodeille, Suomenlinnan Linnakahvilaan, Pippingskjöldin äitien kotiin, poliisilaitoksen huolto-osastolle, ruotsalaiselle sokeainkoululle, Sotainvaliidiin veljesliiton lastenseimelle ja vaki-naisten palomiesten osuusruokalaan. Hankintojen edullisuuteen vaikutti myös Helsingin Tukholmankomitean toimittamat tarvikemäärät, joiden tuoma lisä oli eduksi kouluruokinnalle.

Tärkeimpien tarvikkeiden hankintamäärät olivat seuraavat:

Tarvike	kg	Tarvike	kg
Leipää	56 125	Lihaa	68 916
Jauhoja	20 908	(» josta tanskalaista	45 087)
Suurimoita ja hiutaleita	92 687	Kalaa, tuoretta	4 126
Makarooneja	4 520	» suolattua	6 884
Herneitä	68 026	Perunoita	973 124
Kidesokeria	3 000	Lanttuja	43 820
Kahvinvastiketta	1 400	Punajuuria	7 450
Margariinia	2 670	Porkkanoita	23 445
Puolukoita	16 158	Kaalialla	29 818

Maitoa hankittiin 445 750 l, minkä lisäksi homogenisoitua maitoa 5 787 l ja kuorittua maitoa 18 970 l. Piimää hankittiin 1 080 l.

Herttoniemen varastosta myytiin juurikasveja seuraavat kilogrammamäärät:

Ostaja	Perunaa	Lanttua	Porkkanaa	Puna-juurta	Kaalialla	Yhteensä
Omat toimipaikat	484 541	17 714	10 925	4 706	16 041	533 927
Kaupungin laitokset	344 510	14 807	11 913	6 023	9 270	386 523
Muut	321 001	9 592	—	—	—	330 593
Myyty ylijäämä	25 045	1 500	10 050	4 520	—	41 115
Yhteensä	1 175 097	43 613	32 888	15 249	25 311	1 292 158

Juurikasvien ym. varastointi. V. 1946 hankittu n. 1.6 milj. kg:n suuruinen juurikasvi-määrä varastoitiin kokonaisuudessaan elintarvikekeskuksen hallinnassa olevaan Herttoniemen juurikasvarastoon, missä se säilyi suhteellisen hyvin. Koko erä kulutettiin ja osaksi myytiin seuraavaan satoon mennessä. Herttoniemen juurikasvarastosta käyttämättä jäänyt varastotila 2 128 695 kg:lle juurikkaita vuokrattiin alla mainituille laitoksille, liikkeille ym. seuraavia kilogrammamääriä varten: Hankintaliike V. Leikas toiminnille 410 000 kg, Kesko oy:lle 322 690 kg, Nikkilän sairaalalle 300 000 kg, Alkon ravintola oy:lle 300 000 kg, kulkutautisairaalalle 129 575 kg, Kivelän sairaalalle 100 000 kg, valtion viljavarastolle 100 000 kg, Oy. Paul Bruun ab:lle 70 000 kg, kauppias L. A. Mikkolalle 70 000 kg, Hotelli Helsingille 55 787 kg, Kestikartano oy:lle 50 000 kg, J. Heitto oy:lle 43 000 kg, Suomen pankille 40 000 kg, postisäästöpankille 34 643 kg, Oy. Weilin & Göös ab:lle 30 000 kg, Sairaala Mehiläiselle 20 000 kg, Henkivakuutusyhtiö Suomelle 20 000 kg, Oy. Näppärälle 18 000 kg ja kansaneläkelaitokselle 15 000 kg.

Vuoden aikana käytetyt liha-, kala- ja marjamäärät varastoitiin teurastamosta varattuun jäädyttämö- ym. kylmään tilaan. Varastoidut määrät säilyivät täysin pilaantumattomina. Tukkuliikkeistä hankittu siirtomaatavara varastoitiin keskusvarastoon Helsinginkadun 24:ssä.

Ruoan valmistus ja myynti. Elintarvikekeskuksen ruokatehtaassa valmistettiin ja sieltä myytiin ruokaa 11 kunnalliselle ruokalalle, 55 kansakoululle, 2 ammattikoululle, 40 oppikoululle, 7 leikkikentälle, 2 koulupuutarhalle, kaupungin eristyslaitokselle, työtuville, Marian turvakodille, 4 yksityiselle lastentarhalle, Vakuutus oy. Fennialle, Helsingin silkkikutomo oy:lle, Kustannus oy. Otavalle, Yhdistyneet villatehtaat oy:lle sekä kaupunginhallituksen määräämiin tilaisuuksiin.

Ruoan myynnistä kertyi tuloja kaupungin omien laitosten osalta 22 940 355 mk eli 36.6 % laitoksen kokonaistuloista v:n 1946 vastaavien määrien ollessa 22 167 519: 50 mk ja 36.6 % sekä muiden ostajien osalta 25 953 962: 75 mk eli 41.4 %, v. 1946 25 329 948: 10 mk ja 41.8 %.

Menot ja tulot. Kertomusvuoden liikevaihto osoitti voittoa 14.1 % eli 6.7 % enemmän kuin v. 1946. Voiton huomattavaan lisääntymiseen vaikutti mm. Herttoniemen juurikasvaraston tuottama voitto, 17.8 %, mainitun varaston toiminnan osoittaessa v. 1946 tappiota 4.4 %. Kunnallisten ruokalain liikevaihto lisääntyi jatkuvasti vuoden aikana. Kulungit, kuten kaluston hankinta, sen kunnossapito ym. olivat v:een 1946 verrattuna huomattavan pienet. Huolimatta tehtävien lisääntymisestä ei työvoiman lisäystä tarvinnut suorittaa.

Eri menoeriin määrärahat ja kustannukset jakautuivat v. 1947 seuraavasti:

Menoerä	Talousarvion mukaan, mk	Tilien mukaan, mk	Säästö (+) tai ylitys (-), mk
Palkkiot	28 800	33 000	— 4 200
Sääntöpalkkaiset virat	9 842 595	9 842 595	—
Tilapäistä työvoimaa	5 213 673	5 213 673	—
Vuokra	1 525 364	1 486 940	+ 38 424
Vedenkulutus	100 000	119 371	— 19 371
Lämpö	1 500 000	2 311 775	— 811 775
Valaistus	150 000	153 676	— 3 676
Kaluston hankinta	1 500 000	625 111	+ 874 889
Kaluston kunnossapito	500 000	498 729	+ 1 271
Tavaraostot	49 500 000	29 617 430	+ 19 882 570
Käyttövarat	2 000 000	1 998 682	+ 1 318
Korjaukset	100 000	99 457	+ 543
Yhteensä	71 960 432	52 000 439	+ 19 959 993

Elintarvikekeskuksen tulot v. 1947 jakautuivat seuraaviin eriin:

Tuloerä	Mk
Valmiin ruoan toimitus kaupungin laitoksille	22 940 355
Raaka-aineiden toimitus kaupungin laitoksille	5 478 564
Valmiin ruoan toimitus muille ostajille	25 953 963
Raaka-aineiden toimitus muille ostajille	7 222 606
Luontoisedut	1 105 613
	<hr/>
	Yhteensä 62 701 101

Voittoa kertyi v. 1947 siis 10 700 662 mk.
